

Højre driver Spot med Folkets dyreste Rettigheder

Taler
Johannes Steen

Dato
7 juli 1893

Sted
Tivoli, Kristiania

- 1 Paa Kollegers og egne Vegne min Tak for Eders Hilsen og de Ord, der er
henvendt til os, og lad mig dertil føje en Tak til dem, der har samlet os her, for
det Arbejde, de har optaget for at bringe de spredte Kræfter til enigt og energisk
Samarbejde for det store fædrelandske Formaal, at Hovedstaden indtager den
5 Plads, den tilkommer og pligter, i den Fylking, der vil værne om og betrygge,
hvad vi har vundet af Frihet og Selvstyre, og hvad det kræver. Netop her fremfor
andensteds skulde der ventes og maa der være Syn for Udviklingskravenes
Berettigelse i det politiske og nationale- det sociale og økonomiske Liv, at deraf
Intet kan opgives, - og dermed den klarnede Erkjendelse og den faste vilje, der
10 ved at overvinde, hvad der vil hemme og standse, og - kunde de saavist- føre
Folket ind paa andet Spor, hvor det skulde forfejle og spille både Midler og
Maal.

- Længe, altfor længe har det været en Synderlighed, en enestaaende Undtagelse,
15 at Kristiania, Hovedstaden, har været Konservatismens Borg, mod hvis Mure
Radikalismens Bølger forgjæves skal skylle op - heder det saa smukt.

Og dog er det ikke Kristiania gamle Tradition!

- 20 Ja længe har Venstres Samlingsarbejde ladet vente paa sig. Vel, at det er kommet
- dobbelt betimeligt og frugtbart, haaber jeg, nu, da alt Norges Folk samler sig
Værn om sine umistelige Goder, der trues - idet Konservatismen har opgivet sig
selv og gaat over Reaktion.

- 25 Er det for stærkt sagt, eller er det ikke det nøkterne Ord for den faktiske Politik,
naar Højre som nu driver Spot med Folkets dyreste Rettigheder og gjør Attentat
paa dets Frihed og Selvstændighed?

Og det er det, som er skeet, - som sker hver dag.

Kampen om vor Ligestillethed og Selvstændighed i Unionen er saa gammel, som Unionen selv, og i Bugter og Kroger er det gaat, uden at føre frem. Enkeltheder er ændrede eller bortskaarne - i Hovedsagen er vore Vilkaar i Unionen

35 forværrede - og der er gaat afvejen - der er ialfald Intet opnaaet.

Stortingsflertallet og den aftraadte Regjering har villet den lige Linje - den er kortest, den fører ialfald ikke paa Afveje. "Norge selvstændig, hvor ikke Rigsakten binder". Det har mødt Modstand fra Sverige, og dertil har det fundet

40 Hjælp her hjemmefra - fra Højre - hint Højre, der har været villig til at gjøre sig til Redskab og bøjet af for fremmed Indblanding og svensk Overgreb og overtat Ansvaret for derved fremkaldte - af svenske, ikke norske, Krav dikterede Beslutninger, tvertimod det norske Stortings og den norske Regjerings vilje.

45 Det er den nuværende Stillings Væsenskarakter - en Haan mod Nationen - en Krænkelse af Forfatningen og en Fornægtelse af de to Staters statsretlige Forhold efter Grundlov og Rigsakt.

Haardt at døje for et Folk, men man faar stille sig Situationen fuldt ud for Øje -

50 og jo mere og længere jeg har set paa den, desto tryggere føler jeg mig paa, at den er uholdbar. Historien og de virkelige statsretlige Forhold er den for stærk, og Norges Folk er voret; det vil ikke gjøre Historien om igjen.

Ja, haardt og bittert, hvad der er sket - pinlig, krænkende, oprørende for

55 Nationalfølelsen, og det sætter Mærker efter sig; den glemmes ikke let den Daad. Men det staar for mig saa: Det, der nu er sket, er et afgjørende Vendepunkt, vi er efter en lang Omvej kommen tilbage til Opfatningen fra Foreningens Tilblivelse - men med andre Kræfter.

60 Der har været mange Standpunkter fremme og oppe i den unionelle Kamp. Kredsløbet er nu afsluttet.

Lavmaalet av norsk Selvstændighedsfølelse var Unionsforslaget, der faldt mod 17 Stemmer - den Skjæbne, det havde fortjent - men Folket tog Lærdom af,

65 hvad der var sket - og om end den unionelle Politik for en Tid traadte i Baggrunden, var det ikke mindst Erfaringen fra denne, der fremkaldte og lagde Styrke i den indre Kamp for at skaffe Folkemagten og Folkeviljen den rette og fulde Anerkjendelse, Forfatningsstriden, der afsluttedes med Rigsretsdommen,

70 Aprilministeriet, Flertalsstyret og det første parlamentariske Ministerium.

Hvad saa senere er sket fra Venstres side i Unionspolitiken har sin indre Sammenhæng dermed. Nu staar Venstre med Mændene fra Norges Gjenrejsningstid.

75

Den ved Parlamentarismen skabte Magtstilling for Stortinget og Regjeringen som Folkets Raad hos Kongen medførte allerede med Nødvendighed, at det Unionelle Spørsmaal vilde være blet reist paany - tildels fra nye Udgangspunkter og paa nye Grunde, hentet fra de indre og ydre Forhold.

80

Det paaskyndedes yderligere ved den svenske Riksdags Beslutning af 1885, hvorved det svenske saakaldte ministerielle Raad - hvor ogsaa vore udenrigske Sager behandles, det skulde efter en kgl. Resol. af 1835 være, men er i Virkeligheden aldrig bleven under særegne Former, der skulde give os nogen
85 Betryggelse - forandredes fra et Slags Geheimeraad til et svensk konstitutionelt Statsraad, saa at ogsaa rent norske diplomatiske Sager fra den Tid indbringes i svensk Statsraad, der handler under Ansvar for Sverige, og altsaa afgjøres af svenske istedetfor af norske Myndigheder, altsaa paa endnu mindre betryggende Maade for de norske Interesser end før.

90

Den daværende - Sverdrupske - Regjering skulde søge at rette paa Forholdet, men uden -, og jeg lægger til, - heldigvis uden Resultat. Udgangspunktet var efter min Mening uheldigt, og vi kunde være bragt i en Stilling, der ikke havde bedret Nutiden og kunde foregrebet Fremtiden.

95

Der opnaaedes ikke Enighed, og Forhandlingerne blev afbrudt, men der opnaaedes et Resultat: Dagsordenen af 1886, der udtaler, at det var Stortingets og Regjeringens forenede Opgave, at Norge skulde ta den Sag i sin egen Haand, at erhverve Norge den Andel i Styrelsen af de udenrigske Anliggender, der
100 tilkommer det i Kraft av dets Ret som selvstændig og med Sverige ligestillet Stat i Unionen: eget Styre for egne Sager, fælles for de efter Rigsakten fælles.

Landsvenstremødet i 1891 formulerede det tydeligere som en Ordning af de diplomatiske Sagers Behandling, der indfører betryggende konstitutionel
105 Ansvarlighed for norsk Statsmyndighed.

Den Stangske Regjering havde imidlertid gjenoptat det Sverdrupske Forsøg med

Modifikationer, og det akcepteredes af Sverige.

110

Men da dette Forslag - bedrøvelig Ihukommelse - ved sin Fremlæggelse i 1891 viste sig ikke at give saadan Sikkerhed - tvertimod i sine Præmisser og i sin Text indebar ikke blot Tvetydigheder, men endog gav Rum for direkte Fornegtelse af det norske Folks Suverænitet i Kraft af sin Grundlov - man erindrer den svenske
115 Tale og det norske Ministeriums talende Taushed - stilledes og vedtoges den Bernerske Dagsorden om Norges Ret til paa konstitutionel betryggende Maade at vareta sine udenrigske Anliggender, og den Stangske Regjering aftraadte, fordi den ikke vilde eller kunde overta det deri givne Mandat, men indankede sit eget Forslag for det forestaaende Valg.

120

Det blev under Valgkampen udtalt af en Højretaler - det foresvæver mig i dette Øjeblik, mærkeligt nok, at det var et Medlem af det Stangske Ministerium, men jeg tør ikke tro det heller -, men sandt var det og har senere vist sig, at det var saa grundig ihjelslaaet, at der ikke kunde blæses Liv i det - og det er heller aldrig
125 kommen frem igjen, men samtidig pristest det af Autor først og fremst og av hans Meningsfæller som et Mønsterudslag af den Stangske diplomatiske Evne og Kløgt i denne Taushed og Tale.

130

Det er denne arvede Statsmandsvisdom, som nu igjen betroes og tiltror sig at være uundværlig for at redde Landet.

135

For Øjeblikket antar jeg, Dhrr. er gode Patrioter nok - de burde ialfald være det - til med os andre at glæde sig over, at deres højpriste Forslag blev knust; allerede hvad der nu foreligger, taler tydelig nok derom - og uimodsigeligt.

140

De burde ha draget slutninger deraf Videre ogsaa med Hensyn til, hvad de nu vilde indlade sig paa at rigsaktsfæste; - den Tid kommer kanske, da ogsaa Højre forlanger, hvad Venstre forlanger (det er haendt dem før det), og jeg lægger til: Svenskerne med, saa sandt det i Virkelighed er Ligeberettigelse og ikke
140 Overhøjhed, de vil.

145

Forslaget blev, som sagt, borte, og Forholdet fra 1885 altsaa uforandret - værre end før -; den svenske Udenrigsminister negter, siges der, at foredrage nogen Sag efter Resolutionen af 1835 i det norske, altsaa udenfor det svenske ministerielle Raad.

Dette er den nuværende Stilling - ligefrem uhjemlet og ulovlig, som den fullstændig fornægter Norge som suveræn Stat med særlige udenrigske
150 Anliggender. Norge skal ikke kunne og kan for Tiden ikke forhandle særskilt med Udlandet, og der vaages med Omhu for at undgaa noget saadant som norsk diplomatisk Sag, end sige norsk Diplomat.

Et Exempel godt for mange:

155

Det norske Storting har, saavidt jeg ved, Æren af at være den første Nationalforsamling i Europa, der satte Fredssagen paa sin Dagsorden, dette det største Spørsmaal kanske i Tid og Fremtid, der med Freden sætter Retten i Højsædet istedetfor Magten, - og i en underdanigt Adresse til den norske
160 Konge, riktignok kun med lunken Tilslutning af den norske Regjering, androg om, at der maatte søges indledet Underhandlinger med andre Magter om Voldgiftstraktater mellem dem og vort Land. Adressen blev, uanfektet udtrykkeligt Forlangende derom, negtet Behandling i norsk-ministerielt raad - og Sagen selv afvist i det svenske Raad; - ikke engang Undersøgelserne om det
165 reiste Spørsmaal kunde fremmes ad norsk Vei eller for Norge. Man maa tænke paa hin Scene nu nylig i det engelske Underhus - Regjering og Opposition, Venstre og Højre omtrent samstemmig i sin Tilslutning. Ja, Tiden trænger paa!

Det Steenske Ministerium dannedes paa Landsmødets Beslutninger og den
170 Bernerske Dagsorden som Program, og dettes Vedtagelse ved Valget 1891 gav det parlamentarisk Ret og Pligt, - ja Pligt til at føre det frem.

Dermed var Valgperiodens Politik angivet, og derefter er der fremgaat. Allerede under Stortinget 1891 var der fremholdt vor grundlovsmæssige Ret, - at vor
175 Grundlov hjemler Adgang til at skabe de nødvendige Organer for de udenrigske Anliggenders Behandling under betryggende konstitutionelt Ansvar, - og det har været og er min og den aftraadte Regjerings Grundopfatning af det statretlige Forhold mellem Rigerne. - at der "tilkommer ethvert af dem fuld Eneraadighed i alle Sager, der ikke i Rigsakten er betegnede som unionelle eller i
180 Henhold til det mellem dem efter Rigsaktens øvreige Indhold bestaaende Fællesskab angaar begge Riger." Det har gennemgaaende været den norske Opfatning, modsat den svenske. Enhver anden Opfatning er uforenelig med Rigernes Selvstændighed, stemmer ikke med Rigsakten som Unionens Grundlov, hvor dens Vilkaar er indførte, og er i Strid med den Devise, den har
185 faat i hin mindeværdige Adresse, hvori norske Mænd samstemmig har afvist

ethvert videregaaende Krav om Sveriges Medbestemmelsesret over norsk Sag.

190 Af de udenrigske Anliggender blev Konsulatsagen optaget efter Stortingets Anmodning.

Konsulatvæsenet omhandles ikke med et ord i Rigsakten - det ligger udenfor dens Ramme. Det har faktisk været fælles; derfor andmodes i Beslutningen af 10de Juni 1892 om Forhandling med Sverige om Fællesskabets Afvikling. Men
195 som suveræn Stat har Norge og kun norske Myndigheder til enhver Tid at afgjøre om dets fremtidige Ordning.

Konsulerne er ikke diplomatiske Agenter, Konsulatvæsenet sorterer fuldt saa naturlig under Handelsministeriet og staar fuldstændig uafhængig og ikke i
200 nogen nødvendig Forbindelse med Udenrigsstyret, som det til Overflod er indrømmet af Højre og udtrykkelig fastholdt paa alle Sagens Stadier.

Men der maatte søges Tilknytning for den Indblanding, som neppe uden Opfordring herhjemmefra var paatænkt fra svensk Side.

205 "I Os skal Aa stemmes" har vel været Tanken. Og som der allerede paa Sagens første Trin fremkom Forbehold om Behandlingsmaaden osv., og det senere uden norsk Mands Raad fastholdtes, at Stortingets Beslutning af 10de Juni 1892 om Bevilgning og Anmodning ikke kunde tages tilfølg, saa sandt den
210 svenske Udenrigsminister i sammensat Statsraad den 14de Januar 1893 ved Udenrigsbudgettets Forelæg Andledning til med Tilslutning af svenske Statsraader at stille Krav paa unionel Behandling af Spørsmålet om Oprettelsen af eget norsk Konsulat og fremkomme med fuldstændig nyt og vidtrækkende unionelt Program - forskjellig fra, tildels direkte modsat Stortingets - som
215 Vilkaar ogsaa for denne Behandling.

Den norske Statsraadsafdeling afviste Kravet, Stortingets Dagsorden ligesaa. Det fastholdtes dog.

220 Det var og er et Overgreb formelt uberettiget, - reelt saa søgt, for ikke at sige plumpt i sit Anlæg, - hvad enten det beror paa en Mistydning af Forholdet eller et Forsøg paa en Kjøbslaaen om vor Ret, at det syntes at maatte afskrække selv Højre, men uanseet at Stangs Forslag om en slig Sammenkobling ifjor blev nedvoteret med 70 St., Højres Dagsorden i lignende Retning iaar af hele

Venstre, uanseet at Stang og Fæller ifjor havde tilraadet Tilfølgetagelse, iaar kunde de ikke modstaa; ja hvad var det, som bestemte dem - de fandt det sin Pligt, kaldes det i deres Sprog da den Steenske Regjering indgav sin Afskedsansøgning paa grund af Kongens Negtelse af at tage Stortingets
230 Beslutning af 10de Juni 1892 tilfølgende, at danne Regjering og derved at yde sin Bistand til Forsøg paa at undgaa eller omgaa netop den samme Beslutning, som de ifjor havde tilraadet taget tilfølgende.

Hvorfra har de Pligten, og hvorfra Retten? Svaret er kun et af to: fra svenske
235 Hensyn eller fra en personlig Kongevilje. Norske Hensyn eller det norske Folk gav hverken Pligt eller Ret. Den siddende norske Regjering fandt ikke i norske Forhold og Sagen selv Grund til at give Kongen Anledning til at unddrage sig eller negte Tilfølgetagelse af 10de Junibelutningen, det norske Stortings retmæssige Krav. Det var Højre villig til at overtage, de havde givet Tilsagn paa
240 Forhaand.

Og saa har vi faat denne Abnormitet: en i sit Væsen lovløs og for et ærekjært Folk utaaelig Tilstand, - et reaktionært og unationalt Højrestyre mod et Venstreftal i Stortinget, - en Regjering, der faldt og traadte af paa sit unionelle
245 Program og nu optager det svenske Vilkaar for Fremme af norsk Sag, som dette Storting har forkastet - en Mindretalsregjering, der allerede har faat sin politiske Dom i Stortingets Mistillidsvotum og har draget over sig den Skyld at have oversiddet Stortingets fuldgyldige Beslutning, - en Mindretalsregjering, der ikke blot ikke kan udrette noget for sit Lands vigtigste Anliggender, - det kan ingen
250 Regjering uden Nationalforsamlingens Tillid, men som har opgivet den konstitutionelle Ministeransvarlighed, uden Blussel knæsat en Lære om Ministeransvarlighed, - at Kongen kan fatte gyldig Beslutning i Raad, uden at nogen bærer Andsvaret for den, - vejet unda og bøjet sig under en personlig Kongevilje mod dens eget Raad, svejet sin parlamentariske Fortid og opgivet sit
255 Fædrelands Selvstyre for fremmed Magtsprog og ved og med alt dette, mishandlet, mistænkt og truet, selv bliver en Fare, en Trusel mod Riget og Forfatningen ved sin Svaghed og ved at styrke Ophidselsen udenfra.

Det er et naturtro Billede af den nuværende norske Regjering.

260

Haarde Vilkaar for Mænd med politisk Æresfølelse - haardere, forsmædelige for Fædrelandets Selvstændighed og Forfatningens Ukrænkelighed!

265 Og hvorfor har de gjort dette mod sit Land og sig selv? Hvorpaa grunder Stangs Ministerium sin Tilblivelse, hvad er dets raison d'être? Alltid dette samme og kun dette: "Landet maa regjeres", "Landet maatte ha en Regjering". Vi ser, hvilke Vilkaar der har været anvist Højre, og som de ikke har forsmået, hvorledes deres Stilling er bleven - deres egen og hvad de har reddet i Havn.

270

En Venstreregjering vilde og kunde ikke forsvare for Folk og Fædreland og sin egen Ære og Samvittighed at opgive dets Ret. Statsskibet laa rigtig Kurs. Der var intet Behov for nogen Hjælp. Det styrede godt i rum Sjø. Alt i Orden. Landets lovlige Regjering var i fuld Overensstemmelse med Stortingets Flertal. Det var 275 ikke dem, som streikede, og Kongen er Lovens Vokter, men ogsaa dens Bud undergivet.

Hvad er det da, som paalægger eller berettiger en Fraktion, hvis Raad ikke er befulgt, til at fri Kongemakten for at følge Folkets gennem Stortinget lovlig 280 udtalte Vilje og at byde sig til Tjeneste for en af andre Hensyn dikteret Kongevilje? Det har den nuværende Regjeringschef jo lovet "til sin sidste Blodsdraabe". Og Højre skal, efter hans Sigende før, holde mere end de lover.

Hvor er de tvingende Grunde, det store Spørsmaal, mod hvilket alt andet er 285 Bispørsmaal - deres Fornægtelse at Parlamentarismen, Landets Mishandling indad og udad - Stangs egen Fortid, selve Sagen, det gjælder (Konsulatsagen), og tilsidst fremfor alt Norges Riges Selvstændighed og Suverænitet? Hvor er Faren, der maa afværges, koste hvad det vil? Er der fare for Lovbrud og hvorfra? Trues Landets Frihed og Fred? Er der nogen, som omgaas med landsfarlige Planer? 290 Sidder Regjeringen inde med Kjendskab til, at der inden- eller udenfra oplægges Raad mod Lov og Retssikkerhed? Saa har den ikke Ret til at tale i Gaader, og hvis ikke, hvad betyder saa de dunkle Ord? Er det kun Opskræmthed, eller hvad bygger de paa?

295 Hvad Vægt man tillægger, og hvorledes man betragter de forekomne Uregelmæssigheder inden vort Forsvar - vore Forsvarsmidlers hemmelige Ubrugbargjørelse i 1884 og ligesaa hemmelige Udrustning nu nylig - efter at de nu er fremdragne for Offentligheden og vil bli gjort til Gjenstand for Undersøgelse, vil der forhaabentlig kastes klarere Lys over Sammenhængen, deres Motiv og Hensigt - de kan dog ikke ha givet Regjeringen Grund til Frygt 300 for Landets Ro og Sikkerhed. Og hvem skulde ville bryde Loven? Og frygtes det, saa maa der tales fra?

305 Skræmslerne fra og med Sverige? Vi kjender dem fra før. Det er kun altfor sandt. I Sverige huserer endnu de gamle Overhøjhedstanter. - Vi ser og hører det altfor godt - de kjæmper for dem og opgiver dem kun Tomme for Tomme, men trods alle Bravader, trods Brushoder og letsindige Agitatorer, der rasler med Sabel, - og hvormeget der hviskes i Krogene og kanske fra enkelt hold intrigeres - den Dag
310 kommer ikke, da Halvøens Folk bærer Vaaben paa hinanden. Fra norsk Side er der aldrig gjort Forsøg paa Indgreb i nogen Sveriges Ret - kun værnet om vor egen. For os gjælder det nu som stedse, hvad Stortingsadressen fra 1859-60 gav Ord: "Tro mod den indgangne Pakt, har det norske Folk aldrig sveget sine Pligter mod Sverige og Sveriges Folk." Det svenske Folk bryder heller ikke Loven
315 og vil ikke Eventyr. Derom har det givet sig Vidnesbyrd og skaffet sig Sikkerhed for, at dets Vilje faar Æffekt.

Og saa peges der paa Europa? Tror nogen virkelig, at nogen af Europas Magter i 1894 vil lægge Hindringer i Vejen for Ordningen af vort Konsulatvæsen? Det
320 indeholder en grov Beskyldning mot vort (!) Diplomati for Udygtighed, eller hvad værre er, at det ved falsk Fremstilling skulde ha vildledet dets Opfatning. Det er, det hele Svar det fortjener, kun det. Et Forsøg derpaa vilde været forgjæves. Vor Tids Opfatning af Staternes internationale Ret og Ret til at ordne sine egne indre Forhold er en tilstrækkelig Afvisning.

325 Tomme Trusler!! - vi kjender dem fra Rigsretstiden - nærgaaende og fornærmelige eller ialfald Vidnesbyrd om lettroende Uforstand, om ikke noget værre, men derfor lige uforsvarlige, fordi de sætter ondt Blod og holder Samfundet i Uro.

330 Derfor er og blir Regjeringens Stilling som den er, den har levet og vil leve paa Frygt - den vil høste Ringeakt.

Og hvortil dette - hvad haabes opnaaet ved dens Brud paa Forfatning og fæstnet Statsskik og Lovorden? En Regjering, hvis Tilværelse er en Protest mod vort frie
335 og selvstændige Selvstyre, en fortsat Haan mod Nationens hele Følelse og Selvagtelse, baaret og opretholdt af Trods mod den - hvad byder den af Muligheder? Hvad vil og kan den? Tror den, at Norges Folk i dens Tilblivelsesmaade og med det af svenske Mænd foreskrevne Program:
340 "Tilbudet" - den gjensidige Imødekommen - Rettighederne og de tilsvarende Pligter rigsaktfæstede og derved unddragne hvert af Rigernes Raadighed - i det

345 hele en Udvidelse af det unionell Fællesskab -, efter den Prøve, det netop nu har
faaet paa dets Virkemaade og Virkeevne - vil finde Grund til at opgive, hvad der
dog altid har vist sig tilsidst at være den norske Opfatning - og i Virkeligheden
den svenske med, naar den faar besinde sig - Sverige vil mindst mulig
Indskrænkning af sin Selvbestemmelse ligesaavist som vi - Unionen holdt
indenfor den optrukne Ramme for at sikre hvert Folks Raadighed udenfor
denne.

350

Tror den, at dens Appel til Valget denne Gang skal faa Svar, andet og bedre end
sidst? Da maa Venstre blive Højre og hvad der er rankt og rakt i Ryggen og
stærkt, hvad der er nationalt og levskraftigt i Folket, maa bli mygt og
krumrygget og vekt, fordi det ikke tror paa Nationens aandelige Livskraft. Og
355 det sker ikke, om Frygt og Karakterens Holdningsløshed fortumler enkelte.

Og hvis ikke, hvad da? Hvad kan og vil Ministeriet Stang saa? Sin Rolle tro,
indsat gennem fremmed Indflydelse paa svensk Program har han Intet at svare
uden at henvise til sin "Herre og Mester", - saa blir det sandt det bevingede Ord:
360 "Ministeriets Herre", han har paataget sig Tjenesten.

Men vanvyrdet af Nationalforsamlingen, med samt sit Program fornegtet af
Vælgerne skal Stangs 2den Regjering staa som en skrækkende Advarsel mod
desligeste Forsøg paa i fremmed Tjeneste at lamme og slaa ned den nationale
365 Rejsning snart med fagre Ord og lokkende Løfter og snart med Trusler om al
Landsens Ulykker.

Gjennem et Misbrug lykkedes det for en kort Tid ligeoverfor 1859-60-Adressen,
skjønt dens Mænd stod enige - de lod sig narre og troede paa de smukke Ord -
370 men Forsøget fik sin Dom og Unionsforslaget 1871 sin Død. Det staar aldrig op
igjen, om det kanske enkeltvis endnu gaar igjen. Det gaar ikke bedre med
"Tilbudet" nu.

Det er Historien op igjen. En Stortingsbeslutning godkjendt af Regjeringen er
375 standset ved et svensk Veto og Tilbud om Forhandling, den saakaldte
"Broderhaand".

Hvad den bringer ved jo ingen, ialfald ikke Stang, det har han jo selv erklæret.

380 Og dog - Sverige har atter fejret og dennegang med Bistand her hjemmefra.

Netop derfor er det min sikre Tro, det skal bli en pyrrhisk Sejr - ikke for Foreningen, den har sin Ret inden sine Grænser, men for dem, der vil denne Rets Udvidelse.

Menneskealderen fra 1859-60 har baaret rig Frukt for vort offentlige Liv. Vor politiske og nationale Bevidsthed er voxet og har sat sig sine Maal saavel i det indre Styre som for den unionelle Politik.

Vort Venstre og Højre har sin dybeste Modsætning ligesaameget i sit Syn paa Unionen som paa vort indre Selvstyre. Venstre vil dette udvidet, alt Folket med i Styret, fordi det tror paa Folkets Evne til at leve sit eget Liv. Alt ved Folket for Folket. Derfor vil det ogsaa Selvstændighed og Udskiftning, saalangt Rigsakten tillader det.

Højres Fædrelandskjærlighed er bekymret og bekymringsfuld, parret med Tvil og Mistillid til Folkets Evne til at hævde sig selv gjennem Tiderne, og derfor søger det Garantier herhjemme og ude, og finder dem blandt andet ogsaa i Udvidelsen af Fællesskabet.

Som reformativt Parti harmes Venstre over dette Kraftspilde, der hindrer Arbejdet paa økonomiske og sociale Felter, og det vil fremad.

Og derfor er Venstres Vej og Maal klar og bestemt. Den svenske Indblanding i Konsulatsagen kan kun yderligere styrke dets Krav paa, at Rigsaktens Grænser for Fællesskabet paasees strengt og skarpt opretholdt.

Ved den er hvert af Rigernes Ligeberettigelse vedtat som Unionens Vilkaar, saalangt Rigsakten rækker. I sine Grundlove har hvert af Rigerne Brevet paa sin uafhængighed udenfor Rigsakten.

Konsulatvæsenet omhandles kun i Grundloven.

Det har været og er faktisk fælles, saalænge de nuværende Bestemmelser ikke ændres, men selvfølgelig til enhver Tid Gjenstand for hvert af Rigernes frie Eneraadighed.

Unionen statuerer to forenede Stater, ingen Rigsenhed og hver af Staterne har

udenfor Rigsakten bevaret fuld Suverænitet ogsaa i det indbyrdes Forhold; - de kan træffe Overenskomster og igjen hæve dem som ligeoverfor enhver anden Stat, naar ikke anderledes ved Lov eller Traktat er bestemt. For Konsulatvæsenet er det selvsagt, det underligger ethvert Riges Bevilgningsmyndighed og faar sin
425 Ordning gennem denne. Det faktiske Fællesskab er et fuldstændigt frit Forhold dem imellem, idet det ikke er lovpaabudet eller sluttet for bestemt Tid og kan saaledes til enhver Tid opløses ved Bevilgningsnægtelse eller Omordning for hvert Rige.

430 I alt væsentligt er Forholdet med Hensyn til de diplomatiske Sager af samme Art, dog med den Indskrænkning, som følger af de særskilte Forskrifter i de respektive Grundlove om hvert af Rigerne særlige diplomatiske Anliggender og de i Rigsakten indeholdte Regler om Fællessagernes Behandling.

435 Men her er Norges Ret alt andet end sket Fyldest og med Rette den bestaaende Tilstand betegnet kun som en taalt Tilstand og højt utilfredsstillende.

Ligefra Foreningens første Decennier har der her været afvejet fra dens Grundtanke: fuld Selvstændighed i det særlige - Fællesskab kun inden
440 Rigsaktens snævre Omraade, og nu er det kommet did, at der tendensiøst indfortolkes i dens Ord en Ret for Sverige over norske Sager.

Vi har aldrig krævet noget af Sveriges Ret over sine Anliggender. Vi kan ikke afstaa, ikke opgive noget af vor Selvstændigheds Ret over vore egne, vor fulde
445 Ret til paa betryggende Maade under konstitutionelt Ansvar at varetage vore udenrigske Anliggender. Vore Interesser ikke mindre end vor Sikkerhed og Ære kræver det. At Sveriges Udenrigsminister hidtil faktisk har besørget dem, giver ingen Ret - kun saameget stærkere Opfordring at tilvejebringe en rigtig, med de statsretlige Forhold stemmende Ordning, der ikke kolliderer med Sveriges, men
450 giver hver sit og samtidig sikrer den nødvendige Samvirken i Fællessagerne, - Rigsaktens Fællessager - og det fulde Ansvar for hvert Riges Nationalforsamling.

Sverige har sit ministerielle Raad - et fuldt konstitutionelt Raad for sine. Vi har
455 samme Ret til særlig Behandling af vore. Det er en Paastand udenfor og mod Rigsakten, at de to Riger ligeoverfor Udlandet er en Enhed.

De har fælles Konge, med udenfor de i Rigsaktens § 4 nævnte Anliggender, og

460 hvad dermed hænger sammen, er der ingen unionel Enhed - ingen
Statsforbindelse, intet institutionelt Fællesskab.

Det er Tilsidesættelsen af dette Grundprincip, der har fordunklet det rette
Forhold mellem de to særskilte Stater. Og dette maa gjenrejses i Folkenes
465 Bevidsthed, for at Selvstændighedskravet og Selvstændighedsretten kan ses i sin
sande og klare Belysning.

Den nuværende Tilstand var til en Begyndelse kun en halvt bevidst Annexion af
vore Institutioner. Gjennem Tiderne vil den, som det nylig er udtalt, i al Stilhed
470 virke som en Konfiskation af vor Selvstændighed. Det er paa høje Tid, at vi ser
Tingen i dens fulde Alvor og i dens uundgaaelige Konsekvenser.

Og det svenske Krav nu med Hensyn til Konsulatvæsenet er en tilstrækkelig
Illustration deraf. Det er et Udslag af en Opfatning, der fornægter vor Frihed og
475 Selvstændighed paa et fuldstændig udenfor Rigsakten liggende Omraade.
Aabent og utilhyllet har det brudt ind over vore Enemærker og ikke veget
tilbage for, - ja, det har ved Bistand af det norske Højre, Stangs Regjering,
formaaet at standse Gjennemførelsen af lovlig fattede Beslutninger om vore egne
Interesser og Institutioner.

480 Over de norske Mænd, som har laant sig til den dobbelte Forfatningskrænkelse,
faar vi gaa til Doms, naar Tiden kommer.

Men saafremt vi vil, og det er vor Pligt, sikre vort Folk gennem Slægterne sit
485 Norge til Odel og Eje helt og ukrænket, saa faar vi værge det for dem, saalangt
vor Evne rækker.

Konsulatsagen er i vor Haand, en Bevilgningssag, som den norske Kongemagt i
Tilfælde ikke kan undslaa sig for at ordne efter de derom fattede Bestemmelser.

490 Det Diplomatiske Spørgsmaal er for Tiden ikke aktuelt reist fra Norge. Det er
os paatvunget, og det vil faa sit Svar, om ikke før, saa ved næste Valg, hvis der
ikke hidtil er talt tydeligt nok. Norge vil, belært af dyrekjøbt Erfaring, have at
vælge mellem de to Veje: Udskiftningens eller Udvidelse af Fællesskabet udover
495 Kontrakten, og stemple det og dem, der vil prutte med os om vor
Selvstændigheds Ære.

500 Det er hver enkelt Slægts Pligt at sætte Livet ind paa at bevare Folkets Liv, og
denne Slægt har som enhver at indfri Ordene fra 1860: Tro mod sig selv og sin
grundlovmæssige Frihed vil det norske Folk aldrig svige sin Ære og
Selvstændighed.

505 Det er Folket, der bærer Ansvaret og raader Landets Fremtid. Det er første og
sidste Instans. Det er den Tanke, der bærer vort alles Arbejde.

Vi tror paa Norges Ret og Magt til at være sig selv.

Hvad der nu har timets os, maa ikke kunne gjenta sig.

510

Norge, Norge!

Hytter og Hus og ingen Borge,

515 Blidt eller haardt,

Du er vort, du er vort,

Du er Fremtidens Land!

520

Derom staar Valget.

Leve det frie og selvstændige Norge!

525

Kilde

Statsminister Steens Programtale ved Kristiania Venstres Fest paa Tivoli. Kristiania: 1893.

Emner

Festtale, Foredrag, Høyre, Konsulat, Union, Venstre

530

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/hojre-driver-spot-med-folkets-dyreste-rettigheder>

535